

УДК 334.788(477)

Б.В. АЛЕКСАНДРОВА, аспірант
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА ПАЛАТА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Обґрунтовано необхідність аналізу системи факторів, що впливають на розвиток підприємництва в Україні. Запропоновано авторське бачення класифікації факторів підприємницького розвитку, розкрито категорії кожної групи факторів. На основі класифікації факторів за характером їх впливу виділено групи стимулюючих та стримуючих факторів та простежено вплив Торгово-промислової палати України на кожну групу. Доведено, що система ТПП України має позитивний вплив на фактори розвитку підприємництва.

Ключові слова: фактори, розвиток підприємництва, Торгово-промислова палата, класифікація, синергія.

Постановка проблеми. Сучасні дослідження показують, що успіх розвинених країн забезпечує уміла реалізація їх підприємницького потенціалу як четвертого фактора виробництва (окрім землі, праці та капіталу). Саме з цієї точки зору легко пояснити вражаючі досягнення малих за територією країн з обмеженими природними та іншими ресурсами, наприклад, Японії.

Як і кожна економічна діяльність, підприємництво має фактори, що прямо або опосередковано впливають на його розвиток. Актуальність дослідження цієї тематики в межах України визначається значною роллю суб'єктів господарювання в економічному зростанні країни, активізації ринкової кон'юнктури, зниженні рівня безробіття, створенні суспільного продукту, утвердженні позитивного іміджу країни в міжнародній спільноті. Отже, можна стверджувати, що існує необхідність відпрацювання методологічних питань аналізу підприємництва як явища, яке виникає завдяки впливу системи факторів.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми дослідження факторів підприємництва продовжують перебувати в центрі уваги багатьох відомих зарубіжних та вітчизняних вчених і практиків. Зокрема

питання активізації діяльності підприємництва є предметом дослідження не тільки науковців та урядовців, але й виступають об'єктом активної дискусії закордонних фахівців та часто обговорюються на сторінках фахових видань. Серед науковців, які працюють з цією проблематикою, можна виділити праці І.А. Бланка [14], Б. Бобиля [10], З.С. Варналія [15], З.В. Герасимчука [4], Н. Гловацької, М.А. Горенбургова, О.Є. Гудзя [2], А. Дадашева, Ю.Б. Іванова, Н.Ф. Колесника, С.В. Коробки [6], М.Ф. Кропивко [3], В.А. Кредісова [5], Б. Крутика, Р.А. Лавриненка [11], С. Лазаренка, Л.Г. Лапусти, І.Г. Неділько [9], А. Нешитого, С.А. Орехова, А. Орлова, А.П. Павлюка, К.В. Петросянца [7], Є.В. Сахарова, В.О. Сизоненка, Ю.Л. Старостіна, Т.В. Теплової, Г.Ф. Хасанової [12], В.Я. Швеця [1] та ін.

Однак незважаючи на актуальність проблематики та її важливість у розвитку національного підприємництва, в економічній літературі досі *відсутня* єдина та комплексна класифікація факторів підприємницького розвитку. Також серед цих факторів *не розкритим* є місце Торгово-промислової палати – організації, яка створена з метою сприяння підприємницькому розвитку. Усе вищезаз-

начене зумовило необхідність проведення авторського дослідження зазначених аспектів.

Метою статті є формування комплексної класифікації факторів, які впливають на розвиток підприємництва в Україні та визначення впливу на них Торгово-промислової палати України.

Виклад основного матеріалу. Для формування комплексної класифікації факторів розвитку підприємництва вивчимо існуючі з цієї тематики праці науковців. Так, В.Я. Швець стверджує, що існує система умов та факторів, які впливають на організацію, форми та результати фінансової діяльності підприємництва. Залежно від характеру впливу, а також можливостей контролю з боку підприємства в їх складі автор виділяє два види – непрямого та прямого впливу. Перший вид факторів не має індивідуальних особливостей у відношенні до конкретного

підприємства. Зокрема це державна політика та державне регулювання фінансової діяльності підприємства. Другий їх вид становлять умови та фактори, на які можна впливати через комунікативні зв'язки [1, с. 107].

Науковці О.Є. Гудзь [2] та М.Ф. Кропивко [3] поділяють фактори на зовнішні та внутрішні. Причому відповідальність за створення сприятливих зовнішніх факторів економісти покладають на державну політику та діяльність державних органів, а підприємництво, на їхню думку, має концентруватися здебільшого на внутрішніх аспектах ведення бізнесу.

Проаналізувавши праці зазначених науковців та вивчивши основні види факторів, ми вирішили створити власну класифікацію, взявши за основу запропоновану З.В. Герасимчуком [4]. Ця класифікація диверсифікує фактори за рядом критеріїв (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація факторів, що впливають на розвиток підприємництва

*Складено автором на основі [4; 5; 6; 8; 9].

Такий підхід до створення класифікації дасть змогу даталізувати фактори за різними критеріями, що, на нашу думку, дасть можливість найбільш точно дослідити сфери, на які Торгово-промислові палата може впливати в ході своєї роботи. Отже, пропонуємо поділити фактори, що впливають на розвиток підприємництва України, за такими критеріями:

1. За сферою впливу: на зовнішні та внутрішні фактори. Зовнішні фактори – це компоненти середовища, в якому функціонує приватне підприємництво. Під зовнішнім середовищем розуміють усі суспільно-економічні умови й фактори навколишнього середовища, які впливають на функціонування підприємництва [5, с. 5].

Зовнішні фактори поділяють на базові та доповнюючі. До базових можна віднести наявність та доступність основних компонентів організації підприємницької діяльності (кошти, приміщення, обладнання, сировину, матеріали тощо), загальну економічну стабільність у державі, співвідношення фіскальних та економічної функцій податків. Доповнюючими називають фактори держаної підтримки підприємництва, які сприяють розвитку приватних підприємств, полегшують процедуру реєстрації підприємницьких структур тощо.

Основні групи факторів зовнішнього середовища:

- економічне середовище та його державне регулювання;
- науково-технічний прогрес;
- політичне й правове середовище;
- соціально-культурні умови;
- демографічне середовище;
- природно-географічне середовище.

Економічне середовище та його державне регулювання характеризують умови його організації, функціонування та ефективності і включають в себе макроекономічні фактори і зовнішнє мікросередовище. До макроекономічної групи факторів відносять законодавчі та адміністративні фактори; ринкові умови, попит і збут на ринках та інші аспекти макроекономічного рівня. Мікроекономіч-

ні фактори перш за все включають в себе внутрішню операційну діяльність підприємств. Серед них: спосіб та час виникнення, форма власності, можливості підприємства, асортимент продукції та її якість. Крім того, мікроекономічні фактори включають такі характеристики: стратегію діяльності підприємства, його організаційну структуру, кадрову політику та ін. [6, с. 71–72]. Мікроекономічні фактори також охоплюють постачальників різних ресурсів, покупців, посередників і конкурентів на локальному рівні.

Науково-технічний прогрес має все більший вплив на підприємництво та характеризується розширенням можливостей і сфер діяльності, підвищенням ефективності та конкурентоспроможності.

Політичне середовище включає зовнішню та внутрішню політику держави, конституційне та економічне право, а також державні органи та громадські організації, які впливають на розвиток підприємництва через дію законів, норм, постанов та програм розвитку.

Соціально-культурне та демографічне середовище має величезний вплив на розвиток підприємництва. Це віково-статевий склад населення, його освіта, загальне ставлення до підприємництва, цінності, прагнення та мораль.

Природно-географічне середовище впливає на підприємництво шляхом спрямування його в окремий вид діяльності відповідно до географічних умов країни, місцевості.

Внутрішні фактори охоплюють особисті та професійні здібності людей, що займаються підприємницькою діяльністю [5, с. 8]. Вони включають в себе ті умови, виробництва та реалізації продукції (послуг), які піддаються регулюванню з боку підприємств у процесі внутрішньофірмового регулювання та планування. У цьому полягає основна відмінність внутрішнього середовища від зовнішнього, умови якого представникам підприємства просто необхідно враховувати в роботі підприємства та на які вони впливати не можуть. До них належать мета підприємства, його завдання та організа-

ційна структура, технології виробництва та професіонали, які на ньому працюють.

2. За характером впливу фактори розвитку підприємництва поділяються на фінансово-економічні, організаційно-правові та соціально-психологічні. Усі три види факторів є взаємозалежними та характеризуються великим взаємовпливом.

Фінансово-економічні фактори умовно можна поділити на економічні, фінансові та ресурсні. До них належать загальна макроекономічна стабільність у державі, стан економіки країни, рівень інфляції, стан грошового обігу і надійність національної грошової одиниці, рівень стабільності економічної кон'юнктури, механізм демонополізації виробництва, система фінансування, кредитування, оподаткування, податкові пільги, державна фінансова підтримка, допомога, що надається спілками, радами, громадськими об'єднаннями підприємств, залучення капіталу, інвестиційний клімат, система доступу до матеріально-технічних ресурсів, доступність виробничих площ, процедури отримання виробничого приміщення, офісу, системи доступу до природних ресурсів та земельних ділянок, грошово-кредитна та валютна політика держави, організація розрахунків між підприємствами, ступінь включення у світову економіку, рівень розвитку фінансового ринку та фінансової інфраструктури [4, с. 112].

Серед організаційно-правових факторів, які визначають розвиток приватного підприємництва, одним з основних є наявність законодавчих актів, які регулюють діяльність підприємства. Правова база підприємницької діяльності – це сукупність законів, нормативних та інструктивних документів, які визначають порядок організації виробництва, забезпечення його необхідними ресурсами, збуту, системи оподаткування, відносин між державою та підприємствами та підприємств між собою, а також дають підприємцям правові гарантії. Це правова система, структура власності підприємства та державні програми його розвитку.

До групи соціально-психологічних факторів входять ті, що характеризують сприйняття підприємництва суспільством у цілому та популяризують таку діяльність. Ця група факторів має особливе значення для країн, у яких підприємництво є молодим видом економічної діяльності [5, с. 7].

3. Залежно від ступеня дії фактори бувають прямої та непрямой (опосередкованої) дії.

Фактори з прямим характером дії впливають на підприємництво і, у свою чергу, зазнають прямого впливу з боку діяльності підприємства, законів і постанов державного регулювання, трудових ресурсів, споживачів. Фактори опосередкованого впливу не здійснюють прямого негайного впливу на підприємництво, але згодом позначаються на ньому.

4. Залежно від ролі факторів у створенні підприємницького клімату можна виділити стимулюючі та стримувальні фактори. Тут можна говорити про загальний стан економіки, науково-технічний прогрес, соціально-культурні й політичні зміни в суспільстві, природно-географічні й демографічні показники. Провідні науковці та практики стверджують, що законодавча та фінансова підтримка діяльності суб'єктів підприємництва, зокрема чинна система їх оподаткування, є важливим фактором активізації та розвитку суб'єктів підприємництва [2, с. 103].

Перейдемо від теоретичних аспектів підприємницького розвитку до сучасних реалій українського підприємництва. Очевидно, що сьогодні стан розвитку підприємництва України є незадовільним. Підприємці та більшість дослідників пояснюють таке становище несприятливим макроекономічним кліматом, недосконалою податковою політикою, податковим тиском, недостатністю фінансових ресурсів, інфляційними процесами, адміністративними бар'єрами та іншими обставинами зовнішнього характеру.

Аналізуючи стан розвитку малого підприємництва в Україні, К.В. Петросянц серед головних причин гальмування виділяє: відсутність дійового механізму

реалізації державної політики щодо підтримки малого підприємництва; важкий тягар оподаткування; низькі темпи та перекоси в реформуванні власності; відсутність належного нормативно-правового забезпечення; обмеженість та повну відсутність матеріально-фінансових ресурсів; недосконалість системи обліку та статистичної звітності малого підприємництва; обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення, недосконалість системи навчання та перепідготовки кадрів для підприємницької діяльності; інфляцію, циклічні коливання, зміну кон'юнктури ринку, затримку платежів. До макроекономічних факторів він відносить обмеженість внутрішнього попиту; незначну інвестиційну активність, обмеженість кредитів [7, с. 100–102]. Поділяє думку К.В. Петросянца й М.І. Крупка, який, у свою чергу, вказує ще й на наявність кризи неплатежів і слабку конкурентоспроможність національних товарів в умовах наростання імпорту [8, с. 72].

Економіст І.Г. Неделько разом зі згаданими причинами підкреслює негативний вплив цілого ряду факторів. Це регуляторні та адміністративні бар'єри; ускладнений доступ до ресурсів та інфраструктури; відсутність гарантій захисту прав власників; несправедливий розподіл доходів через систему податків і загальнообов'язкових платежів; аморфність і політична інертність представників МСП; неврахування галузевих та регіональних особливостей МБ при розробці програм їх підтримки; напівлегальний стан МП; неефективна галузева структура; проблема кадрового забезпечення; земельна проблема [9, с. 96]. В. Бобиль, розглядаючи серед перешкод для стабільного розвитку малого підприємництва сучасну систему оподаткування, виділяє також систему технічної сертифікації і пропонує скасування обов'язкової сертифікації та скорочення переліку товарів, що підпадають під неї [10, с. 36]. І дійсно, з цим важко не погодитися, бо система заважає впроваджувати інновації та значно обмежує економічний потенціал держави, наслідком стає інвестиційна непри-

вабливість країни. А на думку Р.А. Лавриненка, саме інвестиційний клімат відіграє важливу роль в активізації залучення іноземних інвесторів як одного зі шляхів вирішення проблеми нестачі фінансових ресурсів малого бізнесу [11, с. 76].

На нашу думку, до факторів, які сповільнюють розвиток малих підприємств в Україні, можна віднести: недосконалість законодавчих і нормативних актів, що регулюють діяльність малого бізнесу; відсутність задекларованої підтримки малого підприємництва; великий податковий тягар; недостатність матеріальних ресурсів та обігових коштів; несприятливий інвестиційний клімат; необґрунтованість обмежень сфер дії малого підприємництва; відсутність пільгових умов для новостворених малих підприємств та чіткої концептуальної програми розвитку малих підприємств.

Вважаємо, що однією з найбільш важких проблем малого підприємництва сьогодні є його фінансування, що ускладнюється неузгодженістю чинного законодавства; відсутністю доступу до приміщень, устаткування, дефіцитом інформації і нестачею кваліфікованого персоналу. У зв'язку з цим нестача коштів та обґрунтованих розрахунків щодо організації діяльності призводить до краху багатьох малих підприємств. Тому одним з головних завдань у забезпеченні підвищення ефективності розвитку малих підприємств України на сучасному етапі має бути суттєве вдосконалення управління фінансовими ресурсами, у тому числі їхньою структурою. Банки при недостатності грошових ресурсів і акценті на максимальних доходах не зацікавлені у кредитуванні малого та середнього бізнесу, навіть беручи до уваги деякі пільги, впроваджені державними програмами.

Розглянемо діяльність Торгово-промислової палати України в системі факторів, взявши за основу їх класифікацію за характером впливу (табл. 1).

Беручи до уваги структуру всієї класифікації, можна зробити висновок, що Торгово-промислова палата України впливає на всі групи факторів. Це зумов-

Таблиця 1

Діяльність ТПП України як фактора розвитку підприємництва

Група факторів	Фактори, що сприяють розвитку підприємництва	Фактори, що стримують розвиток підприємництва	Діяльність ТПП як фактора розвитку підприємництва
Фінансово-економічні	Високий рівень економічного розвитку держави; економічна стабільність; виважена грошово-кредитна та валютна політика; високий рівень грошового обігу; надійність національної грошової одиниці; державна фінансова підтримка та податкові пільги; налагоджена система фінансування, кредитування, оподаткування; високий рівень заробітної плати; сприятливий інвестиційний клімат; організація розрахунків між підприємствами; ступінь включення економіки країни у світову економіку; рівень розвитку фінансового ринку та фінансової інфраструктури; допомога, що надається спілками, радами, громадськими об'єднаннями підприємств	Низький рівень економічного розвитку країни та її включення у світову економіку; малий обсяг споживчого ринку; низька плагоспроможність населення; нестабільна ціна національної валюти, високий рівень інфляції; важкий тягар оподаткування; відсутність матеріально-фінансових ресурсів; низька інвестиційна активність; обмеженість кредитів для підприємництва; відсутність програм що фінансують стартапи; складна процедура набуття банкрутства	Забезпечення економічного розвитку регіонів через діяльність регіональних Торгово-промислових палат; сприяння залученню інвестицій та включенню економіки України у світову економіку (шляхом проведення міжнародних заходів, виставок, ярмарок, пошуку іноземних партнерів)
Організаційно-правові	Наявність правового підґрунтя для діяльності підприємництва; реалізація державних програм з розвитку підприємництва; налагоджені механізми ліцензування, патентування, оперативної видачі дозвільних документів та полегшені процедури надання звітності; урегульований графік перевірок контролюючими органами; наявність державних програм підтримки інновацій; легкий доступ до матеріально-технічних ресурсів; високий технічний рівень інформаційних комунікацій; розгалуженість і насиченість транспорту; надання державних гарантій за кредитами та інвестиціями	Відсутність норм законодавства, що регулюють ведення бізнесу, доступ до матеріально-технічних ресурсів; відсутність державних програм розвитку підприємництва та підтримки інновацій; закритість державної системи до пропозицій підприємства; затягування процедур видачі дозвільних документів; відсутність державних гарантій інвесторам та за кредитами для підприємництва; ускладнена процедура проходження митного та інших видів контролю	Захист та лобювання інтересів бізнесу перед урядом; адвокати; надання пропозицій щодо внесення змін до законів та законопроектів; забезпечення діалогу між державними органами та бізнесом; консультування з юридичних питань підприємства; правове ... контракти та угоди; надання митно-брокерських послуг; видача дозвільних документів; допомога в пошуку партнерів у межах держави та за кордоном
Соціально-психологічні	Чисельність населення та високий рівень економічно активного населення у загальній демографічній структурі; високий рівень освіти та професійної підготовки; наявність підприємницької освіти; обізнаність населення щодо підприємницької діяльності та позитивне сприйняття такого виду економічної діяльності; гарні відносини з профспілками; високий культурний рівень розвитку та моральні цінності суспільства	Низький рівень освіти населення, негативне сприйняття підприємницької діяльності, відсутність центрів, що займаються перекваліфікацією професіоналів; відсутність спеціальних програм для починаючих підприємців; відсутність віри в успіх через несприятливий бізнес-клімат; відсутність почуття захищеності та гарантій з боку держави	Навчання та підвищення кваліфікації (перекваліфікація); популяризація підприємництва серед населення шляхом проведення масових заходів; консультування починаючих підприємців, надання порад із розпочинання бізнесу

*Складено автором на основі [2; 3; 5; 6].

лено основними функціями та послугами, які надає ця організація. Функціонуючи на рівні дорадчого органу, який на добровільних засадах об'єднує представників підприємництва, ТПП створює умови, що сприяють розвитку бізнес-відносин на всіх рівнях. Вважаємо, що такий ефект можна назвати синергією об'єднання у Торгово-промислової палати підприємств всіх галузей та розмірів.

В економічній літературі синергія визначається як узгодження, взаємопосилююча дія двох або декількох підсистем, що збільшує впорядкованість системи в цілому, в результаті чого єдина система виробляє більший ефект, ніж всі її підсистеми окремо. У бізнесі синергія означає перевагу групи компаній порівняно з їх розрізною діяльністю [12]. Американські економісти визначають синергію як спільну діяльність двох чи більше об'єктів, внаслідок якої створюється ефект/результат від їх взаємодії в доповнення до результатів, які отримуються кожним окремо. Концепція синергії використовується як для обґрунтування необхідності об'єднання компаній, так і для аналізу фінансової спроможності цього процесу [13].

Повернемося до характеристики Торгово-промислової палати як фактора, що стимулює розвиток підприємництва. У фінансово-економічній сфері вона розвиває ступінь включення України у світову економіку, сприяє залученню інвестицій. Дещо більше Палата задіяна у сферах організаційно-правової та соціально-психологічної роботи. Так, у межах першої сфери діяльності ТПП зай-

мається захистом інтересів бізнесу перед органами державної влади, адвокаті, внесенням пропозицій щодо внесення змін у законодавство, правовими консультаціями та експертизою контрактів, роботою галузевих комітетів. До соціально-психологічної роботи можна віднести організацію бізнес-заходів, пошук потенційних партнерів, роботу з популяризації підприємницької діяльності серед населення, навчання та підвищення кваліфікації персоналу, проведення консультаційної роботи серед населення стосовно питань ведення бізнесу тощо.

Висновки. Очевидно, що робота Торгово-промислової палати має вплив на всі рівні діяльності підприємництва: зовнішній, внутрішній, а також на макро- та мікросередовище. Таким чином, можемо дійти висновку, що діяльність Торгово-промислової палати має позитивний вплив на весь комплекс факторів розвитку підприємництва та має на меті своєї діяльності покращання загального підприємницького клімату на національному рівні.

За результатами проведеного дослідження можемо стверджувати, що взаємодія підприємств на базі Торгово-промислової палати має значний синергетичний ефект. На відміну від галузевих бізнес-асоціацій та кластерів, Торгово-промислова палата України являє собою бізнес-асоціацію, що дає можливість нарощувати міжгалузеве співробітництво, а можливість одержання кращих економічних результатів досягається за рахунок використання переважно горизонтальних зв'язків.

Список використаних джерел

1. Швець В.Я. Малий бізнес: інвестиційні важелі розвитку, проблеми та перспективи / В.Я. Швець // Вісник економічної науки України. – 2003. – № 1. – С. 105–112.
2. Гудзь О.Є. Джерела формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / О.Є. Гудзь // Облік і фінанси АПК. – 2007. – № 3–5. – С. 100–105.
3. Кропивко М.Ф. Особливості формування регіональних агропромислових кластерів / М.Ф. Кропивко, Д.І. Мазоренко, І.О. Белебеха, В.В. Бакум // Економіка АПК. – 2008. – № 10. – С. 7–15.
4. Герасимчук З.В. Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні / З.В. Герасимчук // Фінанси України. – 1998. – № 9. – С. 110–113.

5. Кредісов В.А. Система суспільно-економічних чинників функціонування підприємництва / В.А. Кредісов // Формування наукових відносин в Україні: зб. наук. праць. Вип. 3 (34). – К., 2004. – С. 3–9.

6. Коробка С.В. Фактори, що впливають на розвиток малого підприємництва в Україні / С.В. Коробка // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні національні економічні моделі: проблеми та перспективи розвитку», 5 березня 2010 р. [Сімферополь]. – С. 70–73.

7. Петросянц К.В. Генезис налогообложения субъектов малого предпринимательства в Украине / К.В. Петросянц // БизнесИнформ. – 2007. – № 6. – С. 99–104.

8. Крупка М.І. Фінансово-економічні аспекти розвитку малого підприємництва в Україні / М.І. Крупка // Фінанси України. – 1998. – № 5. – С. 72–81.

9. Неделько І.Г. Фінансування розвитку сектору малого бізнесу / І.Г. Неделько // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 93–98.

10. Бобиль В. Розвиток малого та середнього підприємництва як складова соціально-економічної стабільності сучасної України / В. Бобиль // Україна: аспекти праці. – 2008. – № 3. – С. 35–38.

11. Лавриненко Р.А. Фінансування малого та середнього бізнесу в Україні / Р.А. Лавриненко // Фінанси України. – 1998. – № 2. – С. 76–78.

12. Хасанова Г.Ф. Синергия как метод повышения эффективности деятельности компании [Электронный ресурс] / Г.Ф. Хасанова, И.В. Буренина // Нефтегазовое дело. – 2011. – № 6. – Режим доступа: <http://www.ogbus.ru>

13. Bradley M. Synergetic gains from corporate acquisition sand their division between the stakeholders of target and acquiring firms / M. Bradley // Journal of Financial Economics. – 1998. – 21. – P. 3–40.

14. Бланк И.А. Финансовая стратегия предприятия / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2004. – 711 с.

15. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З.С. Варналій. – 4-те вид. – К.: Т-во «Знання», 2008. – 302 с.

References

1. Blank Y.A. (2004) *Fynansovaia stratehiya predpriatyia* [The financial strategy of the enterprise]. Kyiv, Nika-Tsentr, El'ga, 711 p. (In Russian).

2. Bobyl' V. *Rozvytok maloho ta seredn'oho pidpriemnytstva iak skladova sotsial'no-ekonomichnoi stabil'nosti suchasnoi Ukrainy* [Small and medium enterprises as part of social and economic stability of modern Ukraine] *Ukraina : aspektypratsi* [Ukraine: aspects of labor], 2008, no. 3, pp. 35-38. (In Ukrainian).

3. Bradley M. Synergetic gains from corporate acquisition sand their division between the stakeholders of target and acquiring firms, *Journal of Financial Economics*, 1998, no. 21, pp. 3–40.

4. Herasymchuk Z.V. *Problemy rozvytku maloho biznesu v Ukraini* [The problems of small business in Ukraine], *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], 1998, no. 9, pp. 110-113. (In Ukrainian).

5. Hudz' O.Y. *Dzherela formuvannia finansovykh resursiv sil's'kohospodars'kykh pidpriemstv*. [Sources of forming of financial resources of agricultural enterprises.]. *Oblik i finansy APK* [Accounting and Finance AIC], 2007, no. 3-5, pp. 100-105. (In Ukrainian).

6. Khasanova H.F. *Synerhiya kak metod povysheniya efektyvnosti deiatel'nosti kompaniyu* [Synergy as a method of the increasing of company activities effectiveness] *Elektronnyi nauchnyi zhurnal "Neftegazovoje delo"* [Electronic scientific journal "Oil and Gas Business"] Available at: <http://www.ogbus.ru> (accessed no. 6, 2011). (In Russian).

7. Korobka S.V. (2010). *Factory, scho vplyvaiut' na rozvytok maloho pidpriemnytstva v Ukraini* [Factors affecting the development of small business in Ukraine], *Materialy 2 Mi-*

zhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Suchasni natsional'ni ekonomichni modeli: problemy ta perspektyvy rozvytku" [Proc. of 2 international scientific-practical conference "Modern economical models: problems and perspectives of development], Simferopol, pp. 70-73. (In Ukrainian).

8. Kredisov V.A. (2004). *Systema suspil'no-ekonomichnykh chynnykiv funktsionuvannia pidpriemnytstva* [System of socio-economic factors of business functioning], *Formuvannia naukovykh vidnosyn v Ukraini: Zbirnyk naukovykh prats'* [Forming of scientific relations in Ukraine: Proc.], Kyiv, no. 3(34), pp. 3-9. (In Ukrainian).

9. Kropyvko M.F., Mazorenko D.I., Belebekha I.O., Bakum V.V. *Osoblyvosti formuvannia rehional'nykh ahropromyslovykh klasteriv* [Features of formation of regional agricultural clusters], *Ekonomika APK* [Economy of AIC], 2008, no. 10, pp. 7-15. (In Ukrainian).

10. Krupka M.I. *Finansovo-ekonomichni aspekty rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini* [Financial and economic aspects of small business development in Ukraine], *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], 1998, no. 5, pp. 72-81. (In Ukrainian).

11. Lavrynenko R.A. *Finansuvannia maloho ta seredn'oho biznesu v Ukraini* [Financing SMEs in Ukraine] / *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], 1998, no. 2, pp. 76-78. (In Ukrainian).

12. Nedel'ko I.H. *Finansuvannia rozvytku sektoru maloho biznesu* [Financing of the small business sector], *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], 2007, no. 1, pp. 93-98. (In Ukrainian).

13. Petrosiants K.V. *Henezys nalohooblozheniya sub'ektiv maloho predprynimatel'stva v Ukrayne* [Genesis taxation of subjects of small entrepreneurship in Ukraine], *Biznes Inform* [Business Inform], 2007, no. 6, pp. 99-104. (In Russian).

14. Shvets' V.Y. *Malyj biznes: investytsijni vazhel irozvytku, problemy ta perspektyvy* [Small business: investment factors of development, problems and perspectives]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. [Herald of economical science of Ukraine], 2013, no. 1, pp. 105-112. (In Ukrainian).

15. Varnalij Z.S. (2008) *Male pidpriemnytstvo: osnovy teorii i praktyky* [Small business: Fundamentals of Theory and Practice], vol. 4, Kyiv, Znannya, 302 p. (In Ukrainian).

Обоснована необхідність аналізу системи факторів, впливаючих на розвиток підприємництва в Україні. Предложено авторське видіння класифікації факторів підприємницького розвитку, раскрыты категории каждой группы факторів. На основі класифікації факторів по характеру їх впливу виділені групи стимулюючих і підтримуючих факторів і прослідковано вплив Торгово-промислової палати України на кожну із груп. Доказано, що система ТПП України має позитивне вплив на фактори розвитку підприємництва.

Ключевые слова: фактори, розвиток підприємництва, Торгово-промислова палата, класифікація, синергія.

The necessity of the analysis of the entrepreneurship development factor in Ukraine is grounded. The author's classification of entrepreneurship development factors is proposed and the categories of all groups of factors are described. The incentives and disincentives factors are distinguished on the basis of classification of factors on their impact. The influence of the Ukrainian Chamber of Commerce and Industry to every group of factors is studied. It is proved that the system of the Ukrainian CCI has a positive impact on the factors of development of entrepreneurship.

Key words: factors, development of entrepreneurship, Chamber of Commerce and Industry, classification, synergy.

Одержано 4.02.2015.